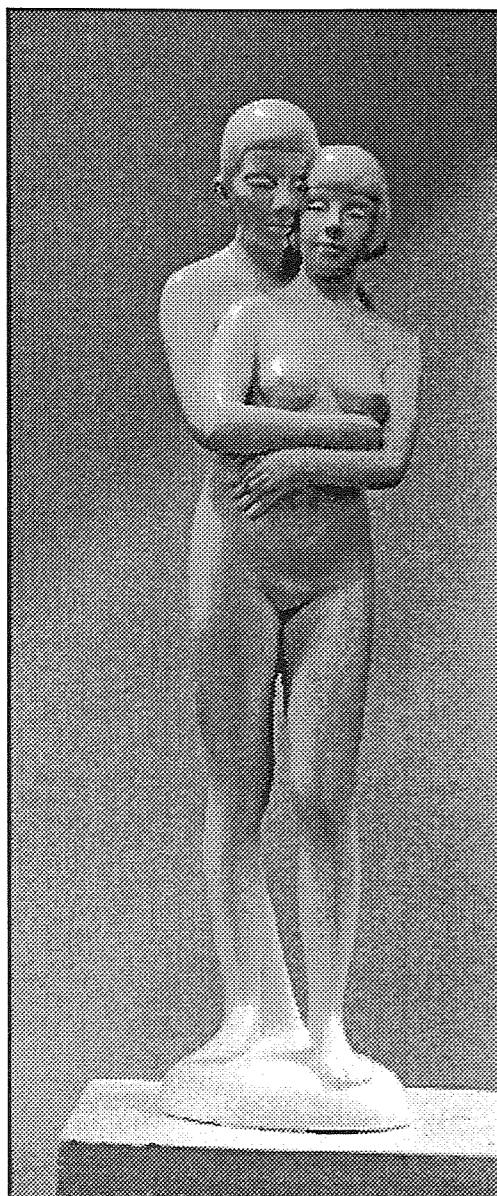
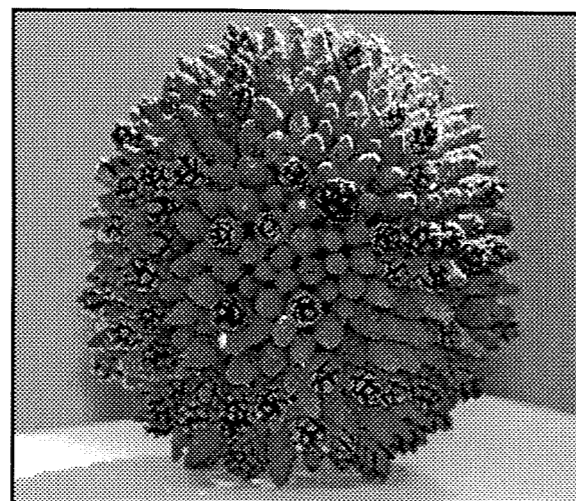

Vuoden Veistos 1997

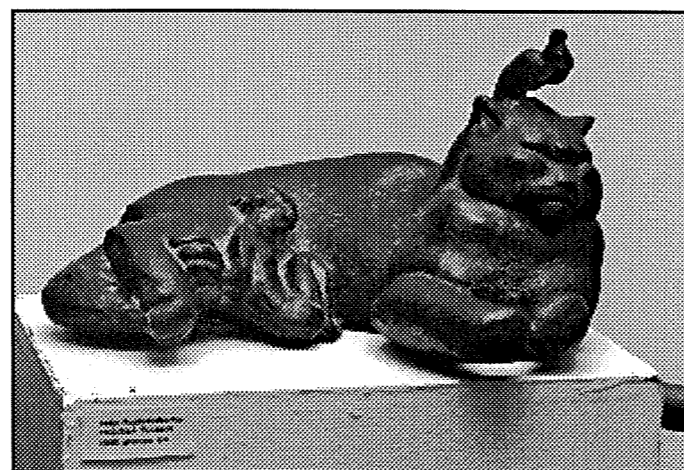
Kunniamaininnat

*Liitto
Goro Shintami*

*Käpykehto pienille
Anni Rapinoja*

*Yksissä tuumin
Seija Rustholkarhu
Kuvat: Raili Karisaari*

TUNTOSARVI 23.vuosikerta, ISSN 0358-2280

Julkaisija: Suomen Kuurosokeat ry, Uudenmaankatu 28, 00120 Helsinki.

Puhelin (09) 5495 350. Tekstipuhelin (09) 5495 3526. Fax (09) 5495 3517.

Päätoimittaja: Anu-Liisa Rönkä **Toimittaja:** Raili Karisaari

Toimitusneuvosto: Eero Vartio, Martti Avila, Marja Heinonen, Maija-Leena Railo, Anita Palo, Marja-Leena Roponen, Anu-Liisa Rönkä, Raili Karisaari.

Vuosikerta 150 mk. Lehti ilmestyy 11 kertaa vuodessa isokirjoituksella, pisteillä, äänitteinä, videona, ruotsinkielisenä käännöksenä ja sähköpostina.

TUNTOSARVI

Suomen Kuurosokeat ry Kesä-heinäkuu 6-7/1997

**Vihkiäisjuhlat
Tampereella**

**Vuoden
Veistos 1997
Goro Shintamin
Liitto**

**Kuurosokea
ja työntekijä
työparina**

**Tampere
matkailu-
kohteena**

Sisällys:

Sävellahjakeräyksellä kokoon 18 000 markkaa	2
Pääkirjoitus:	
Hyvin suunniteltu on puoliksi tehty Kirsti Tamminen.....	3
Tampereen toimintakeskus vihittiin käyttöön.....	4
Avarassa talossa tilaa ja valoa..	6
Vuoden Veistos 1997.....	8
Naisten hyvinvointi on koko yhteiskunnan hyvinvointi.....	10
Kuurosokea ja työntekijä työparina.....	12
Lähelle luontoa ja omaa sisintä.....	14
He ovat poissa: Elsa Lindström ja Risto Ruusunen.....	15
Purjehtija kohtaa luonnon suurella voimakkuudessaan...	16
Järjestöt voivat tuottaa ja työllistää	18
Raha-asiat hoitaa Marjaana Sjöholm.....	19
Tampere – mielenkiintoinen matkailukohde!.....	20
Mehiläisiä ja hunajaa.....	22
Kissa toi taloon onnea.....	25
Mummoni juhannustaiat.....	26

Kannen kuva: Kuurosokeiden toimitakeskuk-
sen johtaja Kirsti Tamminen ja talotoimikun-
nan pj. Päivi Suontakanen. (Kuva: RK)

Sävellahja- keräyksellä kokoon 18 000 markkaa

Sävellahjakampanja Verkko vies-
tiä viekään soi kuurosokeiden hy-
väksi Yleisradiossa maaliskuulla.
Keräys tuotti kaikkiaan noin
18.300 markkaa. Tämä summa
käytetään kokonaan Kuurosokei-
den toimintakeskuksen uusien
opiskelu- ja kuntoutustilojen varus-
tamiseen.

Eniten kertyi rahaa pankin kautta
välitetyistä avustuksista. Pankkita-
pahtumia oli kaikkiaan noin 160,
kertoi Kirsti Salminen SPR:stä.

Tieto kuurosokeudesta ja keräys-
kampanjasta levisi tehokkaasti.
Tuhansien suomalaisten terveh-
dyksiä, onnitteluja ja haasteita lu-
ettiin Yleisradion toimittamassa
Sävellahja 22 000 ohjelmassa
kampanjan aikana ja vielä sen jäl-
keenkin.

Keräyksen järjestelijänä toimi Suo-
men Punainen Risti eli SPR. Mo-
net ovat ihmetelleet miksi SPR, eikä
esimerkiksi Yleisradio, joka toimit-
taa Sävellahja-konserttia.
– SPR on yleinen avustusjärjestö,
jolla on lupa rahankeräämiseen.
Yleisradiolla tällaista lupaa ei ole.

Hyvin suunniteltu on puoliksi tehty

Oliko se vajaa vuosi sitten, kun
ihan oikeasti aloitettiin toimintakes-
kuksen laajennusosan rakentami-
nen? Kyllä vaan, vuosi sitten ke-
säkuussa räjäytettiin ensimmäiset
kalliokivet alta pois. Kesäkuuta
edelsi lyhyt ja tiivis suunnittelujak-
so. Monet, pääosin miehet, tulivat
tutuiksi vuoden aikana. Heistä jo-
kainen edusti oman teknisen am-
mattinsa tietoa, taitoa ja kokemus-
ta. Meidän, rakennuttajan tehtä-
väksi jäi välittää käyttäjän kokemus
ja näkökulma.

Miehille järjestettiin useita tilaisuuksia,
joissa kerrottiin, mitä alentunut
kuulo ja näkö käytännössä tarkoittavat,
mitä tulee huomioida tilojen
suunnittelussa ja rakentamisessa.
Monissa tilaisuuksissa kuurosoke-
at olivat itse kertomassa kokemuk-
sistaan.

Kuten kaikessa inhimillisessä toi-
minnassa, vuorovaikutuksella on
tärkeä tehtävä. Jakamalla ja koke-
malla yhdessä asioita oppii, jos
mieli on avoin. Suunnittelijat ja ra-
kentajat oivalsivat kuurosokeudesta
asioita, jotka varmasti elävät ja to-
teutuvat heidän seuraavissakin ra-
kennuskohteissaan.

Minä puolestani opin, että raken-
taminen on tehokas ja nopea pro-
sessi, joka perustuu hyvään suun-
nitteluun. Arkkitehti on suunnitte-
lun päämestari. Hän tarvitsee tu-
ekseen erikoissuunnittelijoita. Kun
suunnitelmat on kirjattu ja hyväk-
sytty, alkavat pyörät pyöriä.

Itse rakentamisesta vastaa raken-
nusmestari ammattinsa osaavien
rakennusmiesten kanssa. Tarvitaan
yhteisesti määritelty tavoite, sitä
tukevat suunnitelmat ja yhteistyö-
kykyinen toteuttajien joukko ja asi-
at alkavat tapahtua kuin itsellään.
Vanha sananlasku, hyvin suunni-
teltu on puoliksi tehty, pitää todella
paikkansa.

Teillä kaikilla, hyvät lukijamme ja
asiakkaamme, on mahdollisuus
henkilökohtaisiin kokemuksiin käyt-
tämällä talon palveluja kurssien,
lomien tai asumispalvelujen muo-
dossa tai käykää muuten vain tu-
tustumassa taloon. Toivon että
otatte talon omaksenne!

Kirsti Tamminen
Tampereen toimintakeskuksen
johtaja

Toimintakeskus vihittiin käyttöön

Anu-Liisa Rönkä

– Meillä on tänään juhlapäivä. Vuosien unelma on toteutunut. Olemme saaneet toimintakeskuksen, jonka suunnittelussa kuurosokeiden vaatimukset on otettu huomioon.

Puheenjohtaja **Raimo Korpela** tervehti näillä sanoilla juhlaväkeä, joka oli kokoontunut viettämään Kuurosokeiden toimintakeskuksen laajennusosan vihkiäisiä Tampereelle 18. kesäkuuta.

Kesäinen sää juhlisti tunnelmaa. Uusi rakennus loisti auringossa, sisällä oli kaunista ja valoisaa. Juhlissa oli mukana toimintakeskuksen asukkaiden ja työntekijöiden lisäksi muutamia muita yhdistyksen edustajia, yhteistyökumppaneita, rakennuksen pääurakoitsija, arkkitehti, sekä edustajia KELA:sta ja RAY:stä.

Juhlaohjelman alkupuolella kuultiin suomalaista runoutta, jota lausui taiteilijaprofessori **Veikko Sinisalo**. Arvo Turtiaisen runo *Kaunein* kosketti sanomallaan. Se alkaa näin:

*Kaunein runo syntyy
kun ihminen on lähellä ihmistä
kun hellyys yksinkertainen ja rajoiton
vailla kysymyksiä
virtaa toisesta toiseen*

Runojen jälkeen musiikkispecialisti **Russ Palmer** soitti omia sävellyksiään, muun muassa kappaleen *Mystinen nainen*. Kappale kertoo kuurosta tytöstä, joka haluaisi tanssijattareksi.

– Tyttö on turhautunut, koska kukaan ei usko hänen kykyihinsä. Hän alkaa tanssia ja hän tanssii kuin huutaisi maailmalle: ettekö näe että minä osaan. Hän luulee olevansa yksin, mutta paikalla on sittenkin joku, joka katselee, Russ kertoi.

Oikeus tasa-arvoon

Vihkiäispuheen piti Kelan johtaja **Matti Puhakka**. Hän kertoi heränneensä edellisenä yönä kesken unien.

– Avasin parvekkeen oven, kuulin lintujen laulun ja tunsin kesäyön tuulahduksen rikkaine tuoksuineen. Tämä juhla tuli silloin mieleeni. Ajattelin miten tärkeä ihmiselle on mahdollisuus käyttää kaikkia ais-

tejaan – kuulla, nähdä ja tuntea.
– Me niin sanotusti terveet ihmiset pidämme aistejamme usein itsensänselvyyksinä. Unohdamme että keskellämme on paljon niitä, joille tätä lahjaa ei ole suotu.

Matti Puhakka kiitti Suomen Kuurosokeat ry:tä työstä, jota se tekee saadakseen muut ihmiset ja päättäjät ymmärtämään kuurosokeiden tarpeet ja oikeudet tasa-arvoiseen elämään muiden kanssa.

– Yhteiskunnallinen muutos on mahdollista vain, kun päättäjät tajuvat muutoksen välttämättömyyden, Puhakka totesi.

Hän toivotti toimintakeskukselle onnea ja menestystä. Hän uskoi talon täyttävän tehtävänsä koulutautumisen, kuntoutumisen ja sosiaalisen kanssakäymisen keskuksena.

Kynttilä rauhan tuojana

Kuurosokeiden toimintakeskuksen siunasi kuurojen pappi **Lauri Aaltonen**. Hän sytytti kynttilän edustamaan valoa ja lämpöä.

– Samalla tavalla kuin joulun kynttilät myös juhannuksen tulet torjuvat pimeyden ja kylmyyden. Hyvyyden ja rauhan edustajina ne poistavat pelon ja vääryyden. Tilalle tulee kunnioitus ja luottamus. Rukouksessaan Lauri Aaltonen

pyysi siunausta Kuurosokeiden toimintakeskukselle, sen asukkaille ja työntekijöille.

Taiteilija **Tapani Perttu** sai juhla-väen sekä nauramaan että itkemäänkin liikutuksesta. Perttu laulatti myös yleisöä, joka yhtyi varovasti kertosäkeeseen *Kotkan poikii ilman siipii*. Lopuksi kuultiin koskettava *Ystävän laulu*.

Kiitos Kirsti Tammiselle

Kuurosokeiden toimintakeskuksen yhteistyökumppanit esittivät tilaisuuden lopuksi tervehdyksiä ja onnentoivotuksia.

– Pikaisen tutustumisen perusteella olen varma, että tämän talon myötä kuurosokeiden tiedonsaantia pystytään palvelemaan entistä paremmin. Toivottavasti voimme myös jatkossa tehdä yhteistyötä informaatio-ongelmien ratkomiseksi, sanoi atk-suunnittelija **Heikki Ekola** NKL:stä.

Yhdistys kiitti päärahoittajaa RAY:tä, arkkitehti **Erik Stenvallia**, pääurakoitsija Hartela Oy:tä sekä aliurakoitsijoita. Lämpimät kiitokset sai toimintakeskuksen johtaja **Kirsti Tamminen**, joka on käytännössä huolehtinut suunnitelmien toteutumisesta – siitä ettei tavoitteesta tingitä eikä vaikeuksien edessä anneta periksi.

Avarassa rakennuksessa tilaa ja valoa

Anu-Liisa Rönkä

Kuurosokeiden toimintakeskuksen uusi pääovi on Insinöörinkadun varrella. Kun pääovesta astuu sisään, heti oikealla on neuvontapiste. Eteen avautuu avara tila. Vasemmalle lähtee pitkä, leveä käytävä. Valoa on paljon mutta se on epäsuoraa eli se ei häikäise. Lattia on punaista tiiltä.

Talon tässä päässä sijaitsee harjoituskoti. Täältä löytyy myös kuntoluokan huone. Siellä on monta veko- tainta, joiden avulla hiki varmasti nousee pintaan ja kunto kohenee.

Kuntoluokan vieressä on rytmij- ja rentoutushuone, jossa on niin sanottu kelluva lattia. Lattia on rakennettu sillä tavalla herkäksi, että se välittää musiikin rytmiä. Huoneessa voi siis kuunnella musiikkia lattian kautta.

Opetustilat

Kun sisääntuloaulasta lähdetään käytävää pitkin vasemmalle, käytävän oikealta puolelta löytyvät pistekirjoitus- ja atk-huoneet. Ja kun vielä jatketaan muutama askel, tul-

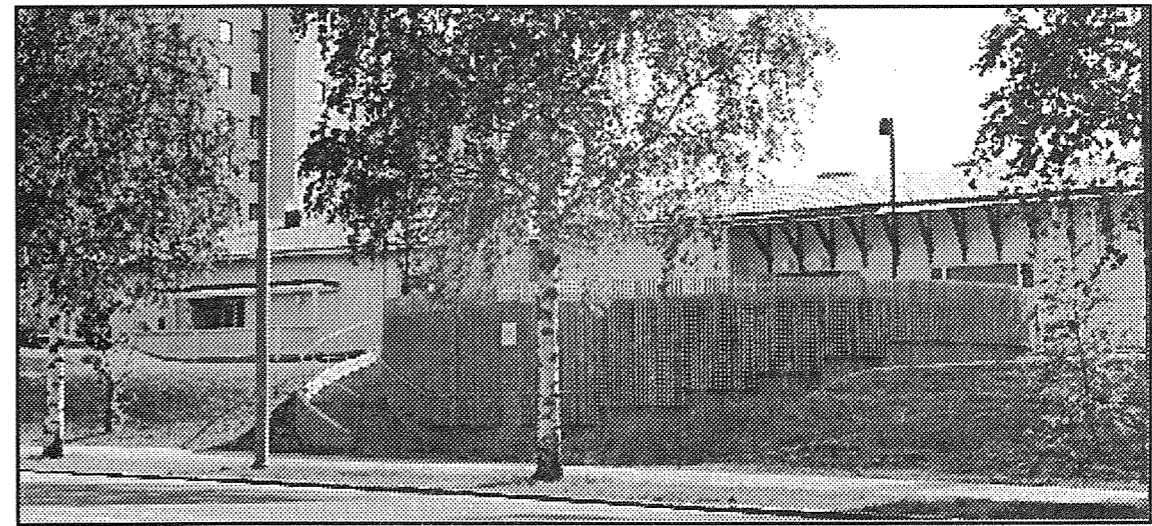
laan ruokasaliin, joka aukeaa vasemmalle. Viherkasvien ryhmä erottaa ruokasalin käytävästä. Käytävän tiililattia muuttuu ruokasalissa parketiksi.

Ruokasalissa on pienempiä ja isompia puisia pöytiä ja kauniit vaaleanvihreät tuolit. Nurkassa on sinipunainen nojatuoliryhmä. Ruokasalin yhteydessä on vielä ryhmätila, jossa pidetään kokouksia ja muita tilaisuuksia. Toisella puolella ruokasalia on keittiö.

Materiaalit

Ruokasalin jälkeen on kulma eli käytävä kääntyy oikealle. Käytävillä on liikkumista helpottavia yksityiskohtia. Lattianrajassa kulkee listajohon keppi napsahtaa eri tavalla kuin tiililattiaan. Isokokoinen tiili muuttuu ovien kohdalla pienemmäksi.

Käytävän toinen seinä on rei'itettyä puuta, toinen maalattua tapettia. Seinällä kulkevat puiset kaiteet. Kaiteiden sisäpinnoilla on kulku- suuntaa osoittavat viillot. Tämän käytävän varrella, molemilla puolilla käytävää on monta

Kuurosokeiden toimintakeskuksen uusi julkisivu (kuva: RK)

huonetta: tiedonvälitys, kommunikaatio ja äänitys, sosiaalityöntekijä, toimintakeskuksen toimisto sekä johtaja **Kirsti Tammisen** huone. Käytävän päässä on lukusali, jossa on tietokoneita sanomalehtien ja sähköpostin lukemista varten. Tavallisen näytön lisäksi on pistenäyttö ja suurennusohjelma. Lukusalissa on myös keskusteluapuvälineitä.

Anu tutustuu internetiin

Anu Mikkola asuu uudisrakennuksen naapurissa. Hän uskoo että uusi rakennus tarjoaa sekä asukkaille että muille kuurosokeille hyviä mahdollisuuksia. Hän itse aikoo tutustua atk-luokassa internetiin, joka on suosittu maailmanlaajuinen tietoliikenneverkko. Kun olen kokeillut internetiä siellä, voin harkita hankkisin ko sen myös omalle koneelle, Anu sanoo.

Anu osallistui muiden asukkaiden tavoin uudisrakennuksen suunnitteluun antamalla vinkkejä siitä, mitä kaikkia yksityiskohtia olisi vamma- kannalta hyvä ottaa huomioon. Anu onkin moniin ratkaisuihin tyytyväinen.

– Eri materiaalit tuntee kepillä. Kaiteet käytävillä on hyvä juttu. Ja se että ovien vieressä lukee pisteillä, mikä huone on kyseessä. Liikkuminen on helpompaa, kun käytävä on leveä eikä ole portaita. Mutta tiililattia on minun kannaltani huono, kun minulla on myös liikuntavamma. Välillä meinaan kompastua tiilen reunoihin, Anu kertoo.

Tampereen toimintakeskuksessa on vapaita asuntoja, yksiö ja heinäkuussa vapautuva kolmio. Käytävissä on uudistetut työ- ja harrastustilat. Lisätietoja saat numerosta 03-3800 500 tai tekstipuhelin 03-3800 501.

Vuoden Veistos 1997

Siitä säteilee rakkaus

Raili Karisaari

–Tässä on kaunis rakastunut pariskunta. Tämä on hyvä. Näin kommentoi valintaansa eräs toimintakeskuksen asukas valitessaan Vuoden pienoisveistosta.

Suomen Kuurosokeat ry:n ja Suomen Kuvaveistäjäliiton yhteistyönä järjestämä kosketeltavan taiteen näyttely ja Vuoden Veistos 1997 –kilpailu pidettiin nyt yhdeksännen kerran. Näyttely oli kahden viikon ajan esillä Tampereella Kuurosokeiden toimintakeskuksessa, jossa samaan aikaan vietettiin uusien tilojen vihkiäisiä. Toimintakeskuksen uudet avarat tilat antoivat näyttelylle kauniit ja arvokkaat puitteet.

Vuoden 1997 pienoisveistokseksi valittiin kuvanveistäjä **Goro Shintamin** terrakottaveistos *Liitto*. Kilpailussa jaettiin perinteisen tavan mukaan myös kaksi kunniamainintaa, joista toisen sai kuvanveistäjä **Seija Rustholkarhu** kissa-aiheisella pronssiveistoksellaan *Yksissä tuumin*. Toisen sai Hailuodossa

asuva **Anni Rapinoja** ja hänen teoksensa *Käpykehto pienille*. Kaikkiaan kilpailuun osallistui tänä vuonna kymmenen teosta kahdeksalta eri kuvanveistäjältä.

Tunteisiin vetoava

Japanilaissyntyisen Goro Shintamin terrakottaveistos tuntui tutulta, sillä pari vuotta sitten Shintamin Äitilapsi-veistos valittiin vuoden veistokseksi.

Tämänvuotisen teoksen nimi on *Liitto*. Siinä Shintami on kuvannut naisen ja miehen yhteensulautumista. Veistoksessa on naisen ja miehen ylävartalot, miehen kädet tiukasti naisen ympärillä. Mutta kun tutkii veistosta tarkemmin, huomaa, että heillä on vain yksi alavartalo.

Goro Shintami on asunut Suomessa yli 12 vuotta. Hänen vakituinen asuinpaikkansa on Mynämäellä. Leipätyönään hän opettaa plastista sommittelua Länsi-Suomen käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksessa. Opettajan työnsä ohella hän tekee veistoksia ja maalaa. Shintami on veistänyt ihmishahmo-

ja vuodesta 1994 alkaen. Ihmisaihe on läheinen ja tuttu. Hän käyttää veistoksissaan useimmiten puunasavea, koska se on halpa materiaali.

Kaksi kunniamainintaa

Vihtiläisen kuvanveistäjän Seija Rustholkarhun veistoksia on ollut mukana kilpailussa myös aikaisempina vuosina. Kissa-aiheet ovat Rustholkarhun mielialheita. Myös kuurosokeat ovat mieltyneet Rustholkarhun kissaveistoksiin; kunniamainintoja on tätä ennen tullut vuosilta 1989 ja 1994. Tämänkertainen kilpailutyö *Yksissä tuumin* oli pronssiveistos, joka on tehty vuonna 1990.

Hailuotolaisen Anni Rapinojan teos *Käpykehto pienille* oli kilpailun persoonallisin työ. Männyn kävyistä koottu pallomainen teos herätti kiinnostusta ja sen ääressä monet viipyivät pitkään. Käpyjen muodot ja tuoksu viehättivät.

Vieno Hyttisen mielessä teos herätti ajatuksia terveistä ja vammaisista lapsista.

Aiheita laidasta laitaan

Kuvanveistäjä **Väinö Lätti** on tullut kuurosokeille tutuksi aikaisemmista kilpailutöistään. Lätti käyttää useimmissa teoksissaan ruostu-

matonta terästä. Tämänkertainen teos oli nimeltään *Tatti – Herkkusieni*.

Timo Suvannon musta graniitti-veistos *Uni* kiinnosti monia. Veistoksen pinta tuntui miellyttävältä kosketella.

–Tämmöinen veistos voisi olla kotona; sitä olisi mukava sipaista kädellä aina ohimennen.

Anu Matilainen on helsinkiläinen kuvanveistäjä. Hänen puuveistoksensa *Sisar sininen* oli yksi kilpailun kiitetyimmistä ja kiistellyimmistä teoksista. Veistoksen muodot kiinnostivat, mutta puinen karhea pinta ei tuntunut miellyttävältä koskettaa.

Kilpailun värikkäin työ oli tamperealaisen **Hannu Riikosen** veistos *Prinssi ja tuli*. Veistoksen pohjamateriaalina on puu. Riikosen värikkäitä teoksia on ollut mukana myös aikaisempina vuosina.

Länkipohjassa asuvalla **Paula Nurmisella** oli kilpailussa mukana kaikkiaan kolme kalkkikiviveistosta. Veistos *Kaksin* toi monille mieleen ihmiskehon eri osia. Joku oli tunnistavinaan siinä munuaiset, toinen naisen rinnat, kolmannelle veistos toi mieleen lapsen pakarat. Kaksi muuta veistosta olivat nimeltään *Lepo* ja *Avautuva*.

Naisten hyvinvointi on koko yhteiskunnan hyvinvointi

Raili Karisaari

Vuonna 1994 lähti kahdeksan hengen kansainvälinen ryhmä terveydenhuollon alalla toimivia henkilöitä Sambiaan. Heillä oli edessään työprojekti terveydenhuollon kehittämistehtävissä sambialaisessa terveydenhuolto-oppilaitoksessa Lusakassa. Ryhmään kuului kaksi suomalaista, joista toinen oli **Pirjo Lawson** Pietarsaaresta.

– Olen aina ollut kiinnostunut Afrikasta, sen kulttuurista ja ihmisistä, Pirjo kertoo.

– Afrikkalaiset ovat sosiaalisia ja ulospäin suuntautuneita. Viihdyn heidän parissaan. Pirjo on naimisissa länsi-afrikkalaisen kanssa ja heillä on kaksi lasta. Hän on useaan otteeseen asunut Afrikassa, mutta toteaa, että välillä on tultava käymään kotimaassa, koska kulttuuri on kuitenkin niin erilaista.

YK:n Sambia-projektiin haettiin henkilöitä, joilla on sairaanhoidon koulutus ja kokemusta omalta alaltaan. Pirjo viipy Sambiassa kaksi ja puoli vuotta.

– Työ oli vaikeaa mutta haastavaa,

Pirjo kertoo.

Sambian terveydenhuoltoa pyritään nyt voimakkaasti kehittämään. Kehittämisestä vastaa terveysministeriön alaisuuteen perustettu keskusorganisaatio. Suurin osa sairaaloista toimii itsenäisinä yksikköinä, joiden talous rahoitetaan osittain potilasmaksuilla ja osittain valtion varoilla. Maahan on perustettu myös useita terveyskeskuksia.

Pirjo kertoo, että tällä hetkellä sambialaisissa sairaaloissa on huutava pula lääkkeistä ja sairaalalaitteista. Osa kalustosta on myös pahasti vanhentunutta. Suomi on ollut hyvin kiinnostunut kehitysmaiden avustamisesta ja meiltä viedään jonkin verran vanhoja sairaalalaitteistoja kehitysmaiden sairaaloihin. Ongelmana on että niiden kuljettaminen kehitysmaihin on erittäin kallista. Myös vanhojen laitteiden huoltaminen on kallista, koska niihin on vaikea saada varaosia.

Sambialaisen elämä on kovaa

Noin 70 prosenttia sambialaisista elää köyhyysrajan alapuolella. Ruoka on kallista, koska se tuodaan

Pirjo Lawson

ulkomailta. Tällä hetkellä Sambiassa on käynnissä suuria muutoksia. Valtion hallintoa uudistetaan ja paljon valtion yrityksiä yksityistetään. Muun muassa kuparikaivoksia, jotka ovat maan tärkein tuotannonlähde, myydään ulkomaisille omistajille.

Tällä hetkellä Sambia on rauhallinen maa, siellä ei ole meneillään sisällissotia eikä poliittisia kriisejä.

Vammaistyö vasta alullaan

Sambiassa lapset aloittavat koulun käynnin 7 vuotiaana, kuten Suomessakin. Noin 80 prosenttia lapsista aloittaa koulun, mutta noin 14-vuotiaista enää 60 prosenttia on koulussa. Tytöt alkavat putoamaan joukosta jo noin 10-vuotiaana. Jos perheessä on ongelmia, vastuu kodin hoidosta jää tytöille. Yliopistotasolla opiskelijoista enemmistö on poikia.

Terveysongelmat ovat lähes samat kaikissa Afrikan maissa; malaria,

tuberkuloosija aids ovat pahimmat tappajat. Vammaistyö Sambiassa on vasta alullaan. Tällä hetkellä maassa toimii muutamia kuurojen kouluja ja vammaisille tarkoitettuja ammatillisia oppilaitoksia. Sambiassa syntyy vammaisia lapsia paljon, mutta monet niistä menehtyvät ensimmäisinä elinvuosinaan.

Naisten asema

Sambialaiset naiset ovat huonommassa asemassa kuin esimerkiksi länsi-afrikkalaiset naiset. He tarvitsevat enemmän tukea omavaraisuuden ja itsenäisyyden tukemiseen. Sambialaiset naiset ovat ahkeria ja tottuneet kovaan työntekoon. Siitä huolimatta mies on perheen pää ja naiset ovat tähän sopeutuneet. Korkeasti koulutettuja naisia on vähän.

Sambiassa ja Zimbabvessa on edelleen vallalla perinne, että jos perheestä kuolee mies, tulevat miehen sukulaiset ja vievät leskeksi jääneeltä naiselta ja lapsilta asunon ja muun omaisuuden.

Sambialaisten auttamiseksi olisi tehtävissä paljonkin, Pirjo toteaa. – Naisten aseman parantaminen olisi tärkeintä. Mutta ideoiden olisi tultava heiltä itseltään. Ja heillä kyllä on ideoita, Pirjo vakuuttaa.

– Naisen aseman parantaminen kohottaa koko yhteiskunnan hyvinvointia.

Kuurosokea ja työntekijä työparina

Seija Troyano ja Anni Lausvaara

Työpari tarkoittaa kuurosokean ja työntekijän tasavertaista tiimityöskentelyä. Sen ideana on yhdistää toisiinsa kuurosokean kokemuksellinen ja työntekijän ammatillinen tietotaito. Kokemuksemme mukaan työparimalli tuo työskentelyyn runsaasti energiaa, työniloa, kokemuksellisuutta sekä teorian ja käytännön tiiviimpää yhteyttä.

Työparimallin kokeilu käynnistyi noin vuosi sitten. Seijalla kuurosokeana oli halu tiedottaa ja kertoa kuurosokeudesta. Annilla työntekijänä oli kiinnostusta tarjota koululaisille rakentavaa tietoa kuulonäkövammasta. Aloitimme tiedotustyön sellaisissa kuulovammaisten erityiskouluissa, joissa ainakin yhdellä oppilaalla oli myös Usherin syndrooma.

Tiedotustilaisuuksissa aluksi esitäydymme oppilaille ja kerromme omista rooleistamme. Sen jälkeen Seija kertoo kuulo- ja näkövammastaan, kouluaikaisista kokemuksistaan, kommunikaatiosta ja fyy-

sisen ympäristön merkityksestä. Oppilaiden kysymyksiin vastaa useimmiten Seija. Anni täydentää vastauksia omalta osaltaan. Yhdessä teemme havainnollisen esityksen, jossa oppilaat voivat itse kokeilla, miltä maailma näyttää näkökentän kavennuttua.

Tietoa elävässä muodossa

Kun kuurosokea kertoo oman elämänsä tarinaa vaikeuksineen ja voittoineen, tieto on puettuna elävään ja mielenkiintoiseen muotoon. Asiat ovat uskottavia, ja ongelmat ja niiden ratkaisumallit vakuuttavat kuulijan, koska ne pohjautuvat todellisiin tilanteisiin. Kuulevan ja näkevän työntekijän on mahdotonta hankkia tunnetason kokemusta siitä, miltä tuntuu olla kuulonäkövammaisen.

Oppilaista on kiinnostavaa kuulla, mitkä asiat ovat esimerkiksi koulu-aikoina motivoineet, innostaneet ja auttaneet – mitkä taas lannistaneet ja vaikeuttaneet koulunkäyntiä. Oppilaat ovat kyselleet Seijalta muun muassa seuraavanlaisia asioita: – Jos menet uimaan, onko vai-

kea nähdä missä vesi alkaa?
– Kun kastelet kukkia, mistä tiedät ettei vesi tule yli?
– Kuinka löydät elokuvateatterissa oman paikan, kun siellä kävellään pimeässä?

Yhteys Usher-oppilaaseen

Tiedotuskäynneillämme emme millään tavoin nosta esille koulussa olevan Usher-oppilaan tilannetta. Kerromme Usherin syndroomaan liittyvistä asioista yleisellä tasolla ja Seijan omien kokemusten pohjalta. Olemme kuitenkin olettaneet, että yhteyden saaminen Usher-oppilaaseen voi olla helpompaa kun oppilas huomaa aikuisen käyneen läpi samanlaisia asioita, joiden kanssa hän itse kamppailee.

Aikuinen kuurosokea, joka on hyväksynyt aistivamman osaksi elämänsä, voi tarjota arvokkaan mallin ja samastumiskohteen lapselle tai nuorelle Usher-oppilaalle. On rohkaisevaa nähdä, että aistivamman kanssa voi elää täyttä elämää. On myös tärkeää antaa oppilaalle malli siitä, miten omasta vammaasta ja sen aiheuttamista hankaluuksista voi kertoa luontevasti ja avoimesti.

Teoreettinen tieto tukena

Teoriatietoa voi olla sekä kuurosokealla että työntekijällä. Teoreet-

tin tieto auttaa jäsentämään asioita ja järjestelemään ajatuksia. Työparimallissa työskentely etenee yksityistapauksista yleisempiin lainalaisuuksiin: kuurosokea keskittyy syvälliseen tiedonjakamiseen omista kokemuksistaan ja työntekijä etenee siitä yleisiin ilmiöihin. Työntekijä voi erottaa, mikä kuurosokean kokemuksissa on yhteistä monille kuurosokeille.

Kullakin työntekijällä on oma koulutustaustansa, joka antaa hänelle oman alansa erityisvalmiudet. Esimerkiksi psykologia tieteenalana auttaa työntekijää hahmottamaan yksilönkehitystä ja perheeseen sekä työyhteisöihin liittyviä ilmiöitä. Usher-nuoren kanssa keskustellessaan työntekijä tarvitsee näkemystä nuoruuden kehitystehtävistä yleensä ja kuulonäkövammaisen identiteetin eli omakuvan muotoutumisesta erityisesti.

Palautetta

Katkelmia erään Usher-oppilaan kirjeestä: *Parasta teidän vierailussa oli se, että olen itse oppinut, että tämä on sellainen asia, jota ei tarvitse salailla... On kuin taakka olisi poistettu hartioilta... juttelin muutamien kavereideni kanssa. He olivat tosi ymmärtäväisiä... En tiedä olisiko asia kohdallani näin, jos ette olisi Seijan kanssa käyneet koululla, onneksi kävitte!*

Lähelle luontoa ja omaa sisintä

Anu-Liisa Rönkä

Muoto, rytmi ja voima olivat ohjenuorana, kun seitsemän kuurosokeaa lähti kesän alkajaisiksi tutustumaan omaan sisimpäänsä. Kyseessä oli **Jorma Säynäjäkankaan** ja **Hilkka Kälkäisen** vetämä kurssi Kittilän Pokan kylässä 9. – 13. kesäkuuta.

–Tavoitteena on päästä lähelle luontoa ja perehtyä vanhaan saamelaiseen elämään. Samalla pyritään lähelle omaa sisintä ja opetellaan tuntemaan sitä, Jorma kertoo keskeltä kurssin tapahtumia. Tunnelma on kuulemma upea ja jokainen osanottaja hengessä mukana.

Muoto

Kurssilla on siis kolme teemaa, joilla kullakin on oma opettajansa. **Pirjo Roposen** vastuulla on muoto, jota käsitellään saven avulla. Kurssilaiset valitsevat oman voimaeläimensä ja oman muotonsa: tunneihmisen muoto on ympyrä, tahtoihmisen muoto on kolmio ja järki-ihmisen muoto on suorakaide.

Rytmi

Rytmi on **Irene Kangasniemen** vastuulla. Jokainen kurssilainen tekee noitarummun, pingottaa rumpukehikon päälle poronnahan ja piirtää siihen omat voimamerkinsä. *Seitapaikoilla* eli saamelaisen pyhillä paikoilla rummuttamalla pyritään vapauttaviin kokemuksiin – syvimmillään *lankeamaan loveen*.

– Loveen lankeaminen tarkoittaa sitä, että rummuttajan henki irtoaa. Se lähtee vaikka lintuna tai kalana hakemaan muualta parantavia taikoja tai täyttämään jotain tehtävää, Jorma kertoo.

Voima

Kari Lunnaan vastuualuetta on voima, jota tarkastellaan monelta kantilta. Kurssilaisilla on omat voimaeläimensä ja he pyrkivät kokemaan seidan eli pyhän paikan voimaa.

– Puutarhassa kasvaa väinönputkea, joka on erittäin voimakas kasvi. Se sisältää paljon vitamiineja ja hiivenaineita. Sitä on käytetty parantavana rohtona. Väinönputkea täällä syödään paljon!

Kurssiohjelmaan kuului myös vierailu *Taatsin Seidalla*, joka on vanha ja tunnettu saamelaisten uhripaikka. Se on luonnonmuodostelma, erikoisen näköinen kiviröykkiö, jonka luokse on tuotu uhrilahjoina monenlaista arvokasta tavaraa, vaskea ja hopeaa. Seidalle uhrautaan edelleen, sillä joka vuosi paikalle ilmestyy poronsarvet.

Kurssin viimeisenä iltana on vuorossa yhteinen esitys, jossa jokaisella on mukana oma noitarumppunsa.

– Meillä on täällä myös kota ja siellä nuotio, jonka ääressä iltaa jatketaan. Katsotaan mitä siitä kaikesta syntyy, Jorma sanoo.

Kaikilla kurssille osallistuneilla kuurosokeilla on juuret Lapissa. On siis mahdollista, että Lapin vanhoihin tapoihin tutustuminen tuo mieleen muistoja, joita ei tiennyt olevan olemassakaan. Ihmisen sisimpään piiloutunut perimätieto herää henkiin.

He ovat poissa

Elsa Lindström, Kuurojen koti Åvikin pitkäaikaisin asukas, kuoli 17. huhtikuuta 1997. Hän oli kuollessaan 85 vuoden ikäinen.

Elsa syntyi kuurona ja menetti näkönsä 8-vuotiaana. Åvikiin hän muutti kymmenvuotiaana, joten Åvik ehti olla kaikkiaan noin 60 vuotta hänen kotinaan.

Elsa Lindströmin valoisat kasvot ja ystävällinen olemus jäi niin Åvikin työntekijöiden, asukkaiden kuin kaikkien muidenkin mieleen, jotka tunsivat hänet.

Risto Ruusunen, Kouvolan kerhon vetäjä ja yhdistyksemme aktiivinen jäsen, kuoli vaikean sairauden uuvuttamana 22. toukokuuta 1997. Hän oli kuollessaan 74 vuoden ikäinen.

Yhdistyksen jäsenet muistavat Riston miehenä, joka aktiivisesti osallistui yhdistyksen vuosikokouksiin ja esitti kannanottojaan yhdistyksen asioista. Kouvolan kerhossa hänet muistetaan väsymättömänä puuhamiehenä, jolla oli aina jotakin mukavaa mielessä. Puolisonsa Raija muistaa hänet kilttinä, huomaavaisena ja kohteliaana elämänkumppanina.

– Omaisiet kiittävät lämpimästi kaikkia ystäviä ja muistaneita tuesta ja osanotosta.

Purjehtija kohtaa luonnon suuressa voimakkuudessaan

Anu-Liisa Rönkä

Suomi menestyi hienosti näkövammaisten purjehduksen MM-ki-soissa. **Marina Vuorijärven** ohjaama vene ylsi pronssille ja **Jukka Jokiniemen** vene neljänneksi.

Kisat käytiin Englannissa, Kanaalin rannalla Weymouthissa 7. – 14. kesäkuuta. Suomesta kisaan osallistui kaksi venekuntaa. Vaikeasti heikkonäköisten sarjassa Jukka Jokiniemen joukkuetoverina kilpaili Lauri Häyhä. Toinen suomalaisjoukkue kilpaili lievästi heikkonäköisten sarjassa. Veneen kipparina toimi Marina Vuorijärvi ja purjeita sääti Georg Schleifer.

Molemmissa veneissä oli kilpailun sääntöjen mukaisesti mukana myös kaksi näkevää purjehtijaa. He toimivat navigaattoreina eli suunnistajina. Näkövammaisen on oltava ruorimiehenä ja säätämässä purjeita.

Näkevät tarkkailevat ympäristöä, muita veneitä, kääntöpoijuja ja kertovat siitä, miten vene kulkee ja mitä taktisia ratkaisuja pitää tehdä, Jukka Jokiniemi kertoo.

Purjehduksen onnistuminen riippuu paljon siitä, miten kommunikointi näkevien navigaattoreiden ja näkövammaisten purjehtijoiden välillä onnistuu. Parhaimmillaan yhteistyö on saumatonta. Navigaattoreiden ohjeet ovat lyhyitä, selkeitä ja yksiselitteisiä.

– Pitkiä tarinoita ei siinä tilanteessa ehdi kuuntelemaan, Jukka toteaa.

Jukan veneessä kommunikointi ja yhteistyö sujuu. Joukkue on harjoitellut yhdessä jo puolitoista vuotta. Se on osallistunut hyvällä menestyksellä myös näkevien purjehduskilpailuihin.

– Huonoin henkilökohtainen sijoitukseni on kakkonen, Jukka kertoo.

USA:sta kovia kilpakumppaneita

Jukka Jokiniemi purjehti MM-ki-soissa Hunter 707 –kilpapurjeveneellä.

– Se on kuin urheiluauto, hän selventää toimittajalle, joka ei tunne purjeveneitä.

Kilpailussa ajettiin seitsemän osakilpailua, joista viiden parhaan tu-

los laskettiin kokonaispisteisiin. Kilpailureitti oli aallonmurtajien suojaamalla sisälahdella. Jukka lähti matkaan luottavaisin mielin vaikka vastassa oli kovia kilpakumppaneita Yhdysvalloista ja Uudesta-Seelannista.

– Lähden vakavissani taistelemaan mitalista. Kehtaan kyllä tulla takaisin ilmankin, mutta kyllä minusta tuntuu, että meillä on iskukykyinen joukkue, Jukka sanoi kisan kynnyksellä.

MM-purjehdukseen osallistui yhteensä 21 venekuntaa. Muista Pohjoismaista Ruotsi ja Norja olivat mukana.

Suomen purjehdusjoukkueiden kilpailubudjetti oli noin 40 000 markkaa. Joukkueet ovat saaneet rahallista tukea Suomen Purjehtijaliitolta ja Näkövammaisten Keskusliitolta. Heitä ovat tukeneet myös yksityiset yritykset, muun muassa Tarkett ja Rettig.

Jukka purjehtii vaikka silmät kiinni

35-vuotias Jukka Jokiniemi on purjehtinut seitsemänvuotiaasta saakka.

– Osaan purjehtia vaikka silmät kiinni, hän sanoo.

Jukalla on tarkan näön rappeuma eli hän ei näe lukea esimerkiksi merikortteja. Merellä liikkuminen ei

kuitenkaan pelota.

– Yksin ollessani purjehdin tutuilla vesillä, Itä-Helsingissä, siellä missä opettelin pikkupoikana purjehtimaan. Siellä osaan kaikki kivet ulkoa, koska olen niiden jokaisen päällä joskus ollut.

Jukan mielestä purjehtimisen parhaita puolia on mahdollisuus kohdata luonto suuressa voimakkuudessaan.

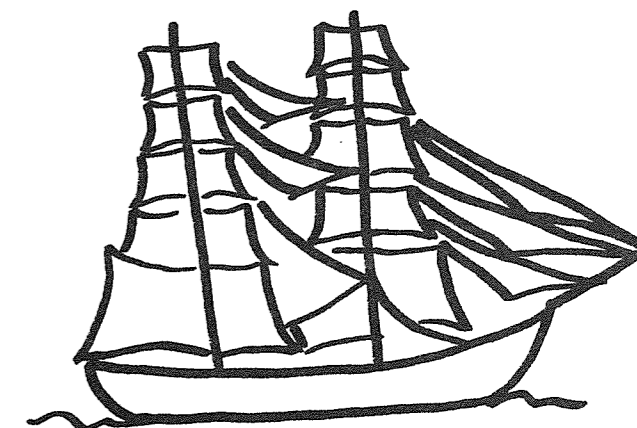
– Purjehtiminen on varmasti mielenkiintoista kuurosokeille, sillä siinä aistii monenlaista kuten tuulen – lihasaistin myötä purjehtija on kuin osa venettä.

Purjehtija liikkuu luonnossa ilman moottorin melua; hän saa omilla voimillaan luonnon voimat haltuunsa.

– Luontoa on kuitenkin kunnioitettava ja sen edessä on oltava nöyrä, Jukka muistuttaa.

Ja lisää vielä lopuksi, että purjehtiminen on myös esteettistä.

– Purjevene on kaunis – sehän on kuin nainen.

Järjestöt voivat tuottaa ja työllistää

Anu-Liisa Rönkä

Sosiaali- ja terveysjärjestöt uudistavat toimintaansa. Tavoitteena on nyt tuottava toiminta, jolla on työllistävää vaikutusta.

Sosiaaliturvan Keskusliiton uusi projekti pyrkii tukemaan järjestöissä syntyvää taloudellista toimintaa.

Sosiaali- ja terveysjärjestöt ovat aatteellisia, yleishyödyllisiä yhteisöjä. Niiden tarkoituksena on palvella omia jäseniä ja ajaa heidän etujaan. Ne eivät tee bisnestä eli niiden päätarkoituksena ei ole voiton tavoittelu. Siitä huolimatta järjestöillä on myös taloudellista toimintaa. Moni järjestö pyörittää isoja rahoja.

Viime aikoina järjestöt ovat kiinnostuneet kehittämään uusia taloudellisen toiminnan muotoja. Ne parantavat entistä toimintaansa, kehittävät uudenlaisia palveluita tai luovat kokonaan uusia kysynnän tarpeita. Sosiaaliturvan Keskusliiton projekti auttaa järjestöjä kehittämään ideoitaan. Projektin nimenä on Yrittämisestä työtä sosiaali- ja terveysjärjestöissä.

Projektipäällikkö **Anja Ruokonen** on innostunut puhuessaan järjestöjen mahdollisuuksista. Järjestöt voisivat toimia entistä tuottavammalla ja työllistävämällä tavalla. Esimerkiksi työllisyyttä voisi kohentaa samalla kun jäsenille järjestetään mielekästä toimintaa. Toiminta voisi olla oikean työn tyyppistä, tuottavaa työtä.

Järjestöt ovatkin esittäneet valtiollalle uudenlaisia eläkkeen ja työtulon yhteensovituksia, jotta mahdollisimman moni voisi osallistua työelämäään. Työntekijä saisi siis palkan, joka ei veisi eläkettä vaan parantaisi toimeentuloa.

Kunnon joulukoristeille olisi varmasti kysyntää

Ruokosella on myös haave järjestöjen yhteistyöstä. Esimerkiksi käy vaikkapa joulukoristekauppaa.

– Eri järjestöjen jäsenet valmistaisivat pitkin vuotta joulukoristeita, joiden markkinointi ja myynti hoidettaisiin yhteisesti joulun alla. Tällainen laadukkaiden, käsityönä valmistettujen joulukoristeiden yhteistuotanto voisi vallata nopeasti vaik-

ka koko Suomen joulukoristemarkkinat, Ruokonen kannustaa.

Ruokosen vetämä projekti tulee siis tueksi, kun jokin järjestö haluaa ruveta kehittämään jotakin uutta. Kyse voi olla yhdistyksen alkavasta hankkeesta tai vanhan palvelun kehittämisestä.

Projekti tarjoaa neuvontaa ja koulutusta

Projekti tarjoaa kaikille halukkaille neuvontaa ja koulutusta. Koulutusta järjestetään pääasiassa 10–20 pilttihankkeelle niiden tarpeiden mukaan. Tavoitteena on lisäksi luoda järjestöjen sisälle kouluttajaverkosto. Sen avulla järjestöt voisivat jakaa osaamistaan toisilleen.

Puoli vuotta sitten alkanut projekti on osoittanut tarpeellisuutensa.

– Sosiaali- ja terveysjärjestöjen tuotantoa ei ole aiemmin tutkittu, Ruokonen huomauttaa.

Pitkään jatkuneen työttömyyden myötä järjestöjen toiminnasta on kiinnostuttu uudella tavalla. Kuluneen talven aikana valtiovalta on presidenttiä, pääministeriä ja työvoimaministeriä myöten kiinnostunut siitä, miten järjestöt ja urheiluseurat voisivat työllistää.

Raha-asiat hoitaa Marjaana Sjöholm

Suomen Kuurosokeat ry:n vt. talouspäällikkönä toiminut **Marjaana Sjöholm** nimitettiin toukokuun lopulla talouspäälliköksi. Uusi talouspäällikkö tuntee raha-asiat. Hän on hoitanut pääkirjanpitoa noin 20 vuotta eri yrityksissä. Hänellä on ollut myös oma tilitoimisto.

– Talouspäällikkönä vastaan kaikista talouspuolen tehtävistä palkanlaskentaa lukuunottamatta. Hoidan siis maksuliikennettä, kirjanpitoa ja yhdistyksen raha-avustusanomuksia, Marjaana kertoo.

Marjaana, 47, on keskimittainen ja hoikka. Hänellä on suuret vihreät silmät ja helmenvaaleat, lyhyenpuoleiset hiukset. Marjaana on horoskoopiltaan leijona mutta ei kuulemma kannakakkia tähtimerkkinsä ominaisuuksia.

– Tulinen olen mutta en välitä pintakiillosta, koruista ja sellaisesta, hän sanoo.

Ilmajoella syntynyt Marjaana asuu nykyisin Vantaalla. Hänellä on koira, vehnäterrieri Susu, jonka kanssa hän lenkkeilee ahkerasti. Marjaana harrastaa myös puutarhahoitoa, veneilyä ja öljyvärimaalaus-

Tampere – mielenkiintoinen matkailukohde

Anu Mikkola

Tampere ei jätä ketään kylmäksi, sillä kaupunki tarjoaa monenlaisia elämyksiä ja kokemuksia jokaiseen makuun!

Tampere-talo on tärkeä konserttien, oopperan ja monien muiden musiikkitapahtumien esityspaikka ympäri vuoden. Musiikki onkin olennainen osa Tampereen kulttuurielämää. 16.–20. heinäkuuta 1997 järjestetään Tammerfest, jonka aikana on erilaisia musiikkitapahtumia ympäri kaupunkia. Tämä tapahtuma on kevyen musiikin ystäville.

Tampereella nauhoitetaan kesäisin myös suosittua Tammerkosken sillalla ohjelmaa, jota esitetään televisiossa perjantaisin.

Teatteri on voimissaan

Suurien teattereiden, Tampereen teatterin ja Tampereen työvänteatterin lisäksi on monia pieniä teatteriryhmiä. Tänä kesänä Pyy-
nikin kesäteatteri tuo näyttämölle ennen juhannusta Väinö Linnan

Tuntemattoman sotilaan, jota esitetään kesän aikana noin 80 kertaa.

Tämän kesän huipennus teatterielämässä on jo 29. Tampereen teatterikesä 12–17.8.1997. Tapahtuman aikana Tampereen teatterit, kapakat ja kadut täyttyvät eurooppalaisista ja suomalaisista teatteriryhmistä, joiden esityksistä osa on ilmaisia. Tänä vuonna tapahtumaa sävyttää suomalaisen teatterin 125-vuotisjuhla.

Teatterikesään liittyy myös Tapahtumien yö 15.8.1997. Yön aikana on tarjolla teatteria, musiikkia, runoja, kirjojen yötä ja muuten mukavaa menoa lauantaiaamuun asti.

Kukkaisviikolla tapahtuu

Tampereen 14. Kukkaisviikot järjestetään 25.7.–3.8.1997. Viikko on karnevaalihenkinen, iloinen tapahtuma ja se alkaa kaupungin läpi kulkevalla musiikillisella avausparaatilla. Tärkeässä osassa ovat kukat, joilla kaupunki on koristeltu. Kukkaispormestarin ja kukkaistytön valinta ovat osa tapahtuman perinteitä. Tampereen ravintolat myy-

vät kaduille pystytetyiltä pöydiltä erikoisia makupaloja. Viikon aikana on satoja tapahtumia eri puolilla kaupunkia ja varmasti jokainen löytää mielenkiintoista koettavaa.

Askel menneisyyteen

Uusi mielenkiintoinen museo Tampereella on viime marraskuussa avattu Museokeskus Vapriikki, joka sijaitsee Tampellan alaverstaassa. Museo sijaitsee Tampellan konepajan entisissä tiloissa. Vapriikista Tammerkoskeen avautuva näkymä on jo osa avausnäyttelyä. Näyttely kertoo kaupunkikuvan, teollisuuden ja liikenteen vaiheista. Näyttely on avoinna 14.9.1997 saakka.

Toinen mielenkiintoinen näyttely Vapriikissa lennättää esiin lepakot. Lepakot ovat maailman ainoita lentäviä nisäkkäitä, joihin on liittynyt paljon ennakkoluuloja ja uskomuksia. Näyttely tarjoaa tietoa ja toimintaa kaiken ikäisille. Näyttelyssä saa kokeilla lepakkona olemista ja kosketella joitakin esineitä. Lepakot näyttely päättyy 14.9.1997.

Tampereen kivimuseo kirjastotalo Metson alakerrassa tutustuttaa eri puolilta maailmaa koottuihin kiviin, simpukoihin ja mineraaleihin. Osaan kivistä voi koskea. Tampereen Taidemuseossa on Meksikon ja Guatemalan intiaani-

kulttuureista kertova näyttely 16.8.1997–1.2.1998 välisenä aikana. Tämä näyttely tulee nyt ensimmäistä kertaa Suomeen. Asiantuntijoiden mukaan näyttely on Euroopan laajin ja tärkein kymmeneen vuosiin. Näyttely jatkaa Tampereen Taidemuseon paljon huomiota herättänyttä vanhoja kulttuureja esittelevää sarjaa.

Lisätietoja Tampereen tapahtumista ja matkailukohteista saa Tampereen matkailutoimistosta, puhelin: 03- 212 6652.

Edullisesti yötä toimintakeskuksessa!

Kun matkailet Tampereella, kysy mahdollisuutta yöpyä Kuurosokeiden toimintakeskuksessa edullisesti hintaan 150 markkaa yö. Hintaan sisältyy aamupala. Toimintakeskus on suunniteltu kuurosokeille, joten siellä majoittuminen on helpompaa kuin muualla. Tutustu myös uudistuneeseen toimintakeskukseen!

Yöpymismahdollisuutta voi kysellä puhelimitse numerosta: 03- 3800 500 ja tekstipuhelimella 03- 3800 501.

Toimintakeskuksen osoite on:
**Kuurosokeiden toimintakeskus
Insinöörinkatu 10
33720 Tampere**

Mehiläisiä ja hunajaa

Risto Hoikkanen

Meillä suvussa hunajaa on tuotettu jo kolmessa polvessa. Isovanhempani aloittivat sota-aikaan muuttaman kymmenen pesän tarhauksella. Isovanhempien tullessa vanhoiksi isäni alkoi hoitamaan mehiläisiä. Hän saikin tehdä sitä kaksi kuukautta, kunnes totesin, että ei hän tuosta mitään tule. Ehdotin, että hän siirtyisi syöntipuolelle ja minä hoidan nämä pörisevät ystävämmme.

Tehtävien jakaminen onnistui ilmeisen hyvin; minä hoidan edelleen mehiläiset ja isäni on hoitanut sömistehtävän mitä suurimmalla hartauudella viimeiset 15 vuotta. Kerran uskaltauduin laskemaan paljonko siellä syntymäkodissani sömädään hunajaa. Vastaus oli, että yli 50 kiloa vuodessa! Parasta herkkua isälleni on siivu kotona leivottua pitkopullaa pinnoitettuna meijerivoilla ja paksulla kerroksella hunajaa. – Aika makeaa, vai mitä?

Missä mehiläisiä voi hoitaa?

Pohjoisimmat mehiläisyhdyskunnat ovat etelä-Lapissa, mutta suurin osa Suomen mehiläistarhoista löytyy kuitenkin Jyväskylän eteläpuolelta.

Mehiläiset asuvat yhdyskuntana mehiläispesässä. Pesä on semmoinen neliskulmainen pömpeli, jonka kyljessä on matala oviaukko. Yhdessä pesässä asuu kesäaikaan enimmillään 100 000 mehiläistä. Samassa paikassa voi olla 5–10 mehiläispesää; tätä paikkaa kutsutaan tarhaksi. Tarhat voivat olla 1–2 kilometrin välein toisistaan. Meillä veljeni Pekan kanssa on yhteensä yli 60 pesää.

Mehiläis-yhdyskunnan asukkaat

Mehiläisyhdyskunta muodostuu kolmen tyyppisistä pörriäisistä:

– Työmehiläisistä, joita yhdyskunnassa on eniten. Ne tekevät kaiken

työn pesässä munimista lukuunottamatta. Elinaika yhdellä työmehiläisellä on kesäaikana kaksi ja talvella 8–10 kuukautta.

– Kuningattarista, joita on pesää kohti vain yksi. Kuningatar elää 2–7 vuotta. Sen ainoana tehtävänä on jälkeläisten muniminen.

– Kuhnurit, jotka ovat miespuolisia mehiläisiä. Kuhnureilla ei ole piikkiä. Kuhnureita on pesässä ainoastaan kesäaikaan ja ne vain syövät ja lekottelevat. Kuhnurin ainoa tehtävä on nuoren kuningattaren hedelmöitys. Elämä kuhnurina taitaa olla siis kaikin puolin mukavaa!

Mehiläisen pisto sattuu

Työmehiläiset ovat niitä, jotka voivat pistää. Piikki sijaitsee mehiläisen peräosassa. Piikin kärki on kuin ongenkoukku ja kun mehiläinen pistää, irtoaa piikki ja mehiläinen kuolee.

Mehiläismyrkky sisältää noin 2000 eri ainetta ja on siis monipuolinen myrkky. Se sisältää lamaannuttavia, turvottavia ja kipua aiheuttavia aineita ja sitä kutsutaankin leikillisesti anopintappoaineeksi. Myrkky on lähes samaa kuin kyykäärmeen puremassa. Sanotaankin että kyykäärmeen purema vastaa 10 mehiläisen myrkkyannosta.

Itse olen tullut kestäväksi tuota myrkkyä vastaan, pistokset kyllä

sattuvat, mutta turvotusta ja muita oireita ei tule. Kesän aikana saan useita satoja pistoksia. Yhdellä kerralla olen saanut yli sata pistosta, mutta onneksi se on harvinaista.

Mehiläismyrkky onkin hyvin hieno aine, venäläiset käyttävät mehiläisenpistoja hoitoihin, monet lihassäryt ja reumaattiset oireet lievenvät tai jopa parantuvat pistoksesta. Mehiläishoitaja ei säryistä eikä reumasta juuri koskaan kärsi.

Mehiläistuotteita

Siitepölyn mehiläiset keräävät kukista ja taltioivat sen kennostoon. Erityisillä keräyslaitteilla siitepölyä voi ottaa talteen ja kuivattaa elintarvikkeeksi ihmisille. Monet syövät siitepölyä esim. viilin päälle leviteltynä.

Kuningattaren ruokahyytelö (Gelee Royal) on vahva hormonituote, jota ruokkijamehiläiset antavat kuningatartoukalle. Työmehiläiset ja kuningatar ovat samaa sukupuolta, mutta työläiset eivät saa tätä kuningatarruokaa aikaisessa kehitysvaiheessa ja siksi jäävät kuin pikkutyttöiksi koko elämänsä ajaksi.

Kuningatarruoka on hyvin kallista ja sen uskotaan antavan ihmisille elinvoimaa ja tasaavan hormonihäiriöitä.

Hunaja kauneushoidossa

Hunajaa on käytetty kautta aikojen myös kauneuden ja terveyden hoidossa. Työmehiläisen tuottamaa hunajakennon raaka-ainetta, mehiläisvahaa, käytetään monien kosmetiikkatuotteiden pohja-aineena. Hunajasta saa apua myös kuivan, rasvaisen ja näppyläisen ihon hoitoon. Saunassa saadaan rasittuneet lihakset rentoutumaan hunajakäsittelyn avulla.

Naiset ovat havainneet, että rintojen kyhmyt ovat helposti tunnistettavissa hunajahieronnalla. Hunaja ehkäisee bakteerien kasvua ja on siksi hyvä lääke haavaumien ja tulehdusten hoitoon.

... ja keittiössä

Keittiössä hunajaa voi käyttää monella eri tavalla. Useimmat käyttävät hunajaa makeutusaineena sokerin sijasta. Mutta hunajaa voi käyttää myös monella muulla tavalla. Lihan, kalan ja kasvien mausteena se tuo ruokien parhaat maun ja aromit esille. Hunajaa voi myös käyttää säilömiseen ja leipomiseen, jolloin osan sokerista voi korvata hunajalla.

Hunaja sopii myös pakastettavaksi. Pakastettaessa sen maku ja koostumus säilyvät.

Hunajakala

Reilun kokoinen kirjolohifile
1 maustekurkku
1 tl sitruunapippuria
1/2 tl rakuunaa
1/4 tl suolaa

Kastike:

2 dl kuohukermaa
1/2 dl sitruunamehua
1/2 dl hunajaa
1 rkl vehnäjauhoja
1-2 sipulia siivuina
koristeluun tuoretta tilliä

Laita kirjolohi voideltuun uunivuokaan. Kuutioi maustekurkku ja valuta neste pois. Mausta kala sitruunapippurilla, rakuunalla ja suolalla. Levitä kurkkukuutiot kalalle. Sekoita kastikkeen ainekset keskenään ja kaada vuokaan. Kypsennä 175 asteessa noin 50 minuuttia. Koristele kypsä kala tillillä.

Helppo ja maistuva kesäjuoma

Sulata 250 grammaa hunajaa 1/2 litraan lämpöistä (n. 40 asteista) vettä.

Lisää 2 sitruunan mehu tai vajaa dl sitruunamehutiivistettä.

Lisää lopuksi noin 2 litraa kylmää vettä. Raikas juoma on valmista! Makoisaa kesää!

Kissa toi taloon onnea

Pentti Salekari

Meitä taikauskoisia on paljon. Uskomme mitä moninaisimpiin asioihin, amuletteihin ja maskotteihin. Teemme jos jonkinlaisia poppakonsteja, koputtelemmepuuta, kierrämme tikkaita ja seuraamme eläinten liikkeitä. Leikkimielellä – mutta kuitenkin. Tässä muutamia vanhoja onnen ja epäonnen merkkejä.

Hevosenenkä

Sepällä uskottiin ennen vanhaan olevan yli-inhimillisiä kykyjä. Sannottiin että seppä hallitsi raudan vihat – seppä takoi raudasta mieheinsensä. Hevosenenkä naulattiin karjasuojan oven päälle pitämään pahat henget loitolla ja lisäämään karjaonnea. Hevosenenkä ripustetaan vieläkin seinälle tai oven päälle onnea tuomaan.

Kissa

Karjalan kannaksella kissa oli talon menestyksen vertauskuva. Jos kissaa kohdeltiin hyvin, oli onni myötä kaikissa talouden toimissa. Kissa

ennusti vieraiden tulon pesemällä viiksensä ja suuret sateet pureskelemalla ruohonkorsia.

Kengät

Kenkiä ei saa koskaan nostaa pöydälle. Uskomuksen mukaan ihmisen vaatteet, erityisesti kengät, sisältävät osan hänen sieluaan. Jos siis nostaa kengät pöydälle, menettää jalansijan maassa ja voi joko kaatua ja loukata itsensä tai peräti kuolla.

Tunkeileva lintu

Sisään lentänyt lintu tietää pahaa. Linnun uskottiin olevan kuoleman henki. Kun lintu lensi sisään, sen uskottiin tulleen hakemaan jotakuta.

Suolan mahti

Suola on ikuisuuden vertauskuva. Se suojelee muita aineita pilaantumiselta ja on itse pilaantumaton. Siksi suolaa ei saa haaskata. Haaskaaja saa vuodattaa jokaista tuhlettua suolaraetta kohti yhden kyöneleen.

Mummoni juhannustaiat

Ritva Soininen

Olin isoäitini luona juhannusta viettämässä. Pyysin häntä kertomaan jotakin kaunista sieltä muistojen kätköistä. Niinpä hän hetken, kuin kaukaisista ajatuksistaan haki jotakin minulle kertoakseen, päivänkakkaraa hellästi nyppien.

Sateen jälkeen tuoksui hyvälle. Valkoiset juhannusruusut kukkivat aitan ikkunan alla. Aitan nurkalta, ihan veräjän viereltä, kiemurteli tie kukkaniityn keskelle. Siellä kukkivat harakankellot, päivänkakkarat ja puna-apilat, joukossa horsman vaaleanpunaiset kukkaset. Viikon kestänyt kuumuus juuri juhannuksen alla oli tuntunut painostavalta. Ukkossade oli saanut aikaan huuhaavan tuoksun, ikäänkuin luonto olisi virittäytynyt juhannuksen viettoon omalla viehättävällä tavallaan.

Pärekattoa oli pitänyt kastella, sillä kipinä voisi lentää kuumasta uunista savupiipun kautta. Suurta leivinuunia piti yhtä paljon lämmittää, oli sitten kesä tai talvi, sillä leipomiset olivat aina juhlien edellä samanlaiset: piiraat, pullat, kakut, ja pikkuleivät. Leivottiinpa vielä makoisat

ruisleivätkin, kuinkas muuten. Leipomiseen käytettiin monta päivää perätysten.

Nyt oli satanut ja pahin tulipalon vaara sivuutettu. Tuvassa tuoksuvat yhtäkaa maljakkoon asetetut ruusut ja tuoreet leivonnaiset. Viti-valkoisten salusiinien lomasta näki pihalle akilleijojen siniset ja valkoiset viehkeät kukat. Tupa oli pesty, hirsiset seinät ripsutettu tuoreella koivuisella vihdalla. Sinne tänne oli jäänyt muutamia koivunlehtiä hirsien rakoihin. Maalaamaton lattia oli kuurattu puhtaaksi monen naisen voimalla. Puhtaat kirjavaraitaiset räsymatot oli pyhiksi levitetty tuvan lattialle. Kaikki oli valmista juhannusjuhlaa varten.

–Joudu jo, sauna on kylpykunnossa. Vastat oli taitettu samalla kertaa, kun juhannuskoivut oli haettu rappujen eteen.

Eveliina siinä hääri tuoden mukanaan savusaunan tuoksun. Tuvan ikkunapenkillä oli valmiina puhdas pyyheliina ja pesuvati. Minä unelmoin ikkunasta tielle tähyillen. Olin jo ajatuksissani kaukana keinulla. Juoksin kuitenkin piikojen jäljessä nokisen saunan lämpöön, suuret haaveet salaisuutena povellani.

Saunassa sekoittuivat savu- ja mäntysuovan tuoksut ihanasti toisiinsa. Vihdottiin toistemme jalkoja ja selkää, välillä lisäten löylyä sihevään kiukaaseen.

– Mitä tyttö haaveilee, Liina tokaisi minuun tuijottaen.

– Juhannustanssit sillä mielessä pyörii, Eveliina sanoi suu leveässä hymyssä.

– Pidäkin tyttö varasi, juhannusyö on taikojen aikaa!

– Mitäpä tyttölapsi sellaisesta ymmärtäisi?

Minä pesin nopeasti itseni, ja kuivattelin hetken pitkiä hiuksiani, sydän takoi odotuksen hurmaa. Kie taisin kiiltävät hiukseni palmikoille, puin ylleni kauniin kansallispuikuni ja asetin kosteille hiuksilleni pukuun kuuluvan päähineen. Ne kuuluivat perinteiseen juhannukseen.

Pian juoksin kukkaispolkua pitkin rantaan, jonne kylän väki oli kasanut vanhoja veneitä ja risuja kokopuiksi. Hanurin kaihoiset sävelet kantautuivat keinulta. Siellä laulettiin kansanlauluja.

Tiesin odottavani häntä, joka tulisi jokaisena juhannuksena kokolle ja keinutti niin, että tytöt kiljuivat. Kesän vaihtuessa syksyksi poika oli aina muuttanut takaisin kaupunkiin. Minä kaipasin häntä kokonaisen talven.

Nyt aion tehdä taikoja. Poimisin kedolta kukkia seitsemää sorttia ja laittaisin ne tyynyni alle. Olkipatjalani nukkuisin, niiden ihanaan tuoksuun uinuisin. Lumottuna yönä näkisin unta tulevasta sulhostani. Tietenkin toivoin sen olevan juuri hän. Juhannuskeinu hipoi puiden latvoja joka kerta kun hän hymysuin minut lähetti taivasta kohti, helmat hulmuten ympärilläni. Juuri hän, jota kaiken talvea olin kaivannut, seisoi siinä minua odottamassa. – Keinumorsian, hän kuiskasi.

Kokko oli sytytetty. Se kuvastui tyynen järven pintaan. Yötön yö loi ihmeellisen tunnelman. Kesikesän suvijuhla, nuoren neidon kukkaniity, lyhyt onnen hetki täynnä onnea ja riemua, vaikka vain tämän yhden ainoan lumotun yön ajan.

Mummoni keinutuoli oli pysähtynyt. Siinä hän istui hiljaa hymyillen lempeää hymyään muistoilleen, tuo keinumorsian.

Ikkunalla kukkivat juhannusruusut, juhannuksesta toiseen, sukupolvesta toiseen. Unelmat ovat samat, ehkä myös juhannustaiat.

– Kuule mummi, oliko tuo komea ylkäsi isoisä?

Hymy karehti mummon huulilla. Lempeä katse tavoitti omani. – Kyllä, hän oli isoisäsi. Poiminhan seitsemän kukkaa tuona taikayönä tyynyni alle.